

Sygn. akt III C 515/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

dnia 11 sierpnia 2016 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie, III Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: **SSO Mariusz Solka**

Protokolant: sekretarz sądowy Magdalena Zembrzуска

po rozpoznaniu w dniu 08 sierpnia 2016 roku

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) sp. z o.o. w S.

przeciwko pozwanej D. B.

o zapłatę;

orzeka:

1. powództwo oddala;
2. zasądza od powoda (...) sp. z o.o. w S. na rzecz pozwanej D. B. kwotę 7.217,00 (siedem tysięcy, dwieście siedemnaście) złotych kosztów procesu, w tym kwotę 7.200,00 (siedem tysięcy, dwieście) złotych tytułem wynagrodzenia pełnomocnika.----

/-/ SSO Mariusz Solka

Sygn. akt III C 515/15

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 25 lutego 2015 roku, powódka (...) sp. z o.o. w S. (dalej B. albo powódka) wniosła pozew przeciwko pozwanej D. B. (dalej pozwana) w trybie art. 528 k.c. w zw. z art.527§1 i 2 k.c. o uznanie za bezskuteczną wobec powódki:

- umowy darowizny zawartej przez dłużnika J. Ś. (dalej także jako dłużnik) z pozwaną D. B. mocą której dłużnik na osobę trzecią przeniósł prawo własności zabudowanej domem wolnostojącym nieruchomości gruntowej, oznaczonej numerem ewidencyjnym (...) położonej w W. przy ulicy (...), dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa prowadzi księgę wieczystą nr (...);
- umowy ustanawiającej służebność mieszkania zawartej przez pozwaną D. B. z dłużnikiem J. Ś., na mocy której dłużnik nabył prawo dożywotniego zamieszkiwania w znajdującym się na działce numer (...) budynku mieszkalnym oraz prawo korzystania ze wszystkich pomieszczeń znajdujących się w tym budynku, jak również prawo korzystania z całego ogrodu znajdującego się na nieruchomości.

Powódka wniosła także o zasądzenie na swoją rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przypisanych.

W uzasadnieniu swojego żądania, powódka wskazała, iż na podstawie pozwu skierowanego do Sądu Okręgowego w Nowym Sączu z dnia 22.08.2013 roku, wyrokiem z dnia 19 września 2014 roku Sąd Okręgowy w Nowym Sączu, zasądził od dłużnika J. Ś. na rzecz powódki, kwotę 1.200.000 złotych z odsetkami ustawowymi od dnia 30.07.2013 roku do dnia zapłaty oraz kwotę 66.000 złotych kosztów procesu. Jeszcze przed otrzymaniem pozwu, dłużnik J. Ś. działając na szkodę powódki jako wierzyciela zaczął wyzbywać się majątku, między innymi dokonując darowizny z dnia 06.12.2013 roku na rzecz swojej córki D. B.. Wskutek m.in. powyższej darowizny, dłużnik stał się niewypłacalny.

Pismem z dnia 27 lipca 2015 roku (k.64-95), powódka działająca przez fachowego pełnomocnika zmieniła powództwo, domagając się w trybie art.193§1 kpc w zw. z art.405 k.c. i art.406 k.c., zasądzenia od pozwanej na rzecz powódki wszystkiego co pozwana otrzymała w zamian za uzyskaną korzyść majątkową z tytułu sprzedaży w dniu 02 czerwca 2015 roku na rzecz G. Ś.:

- nieruchomości gruntowej zabudowanej domem jednorodzinny o powierzchni przenoszącej 300 m² oznaczonej numerem ewidencyjnym (...), położonej w W. przy ulicy (...), dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa prowadzi księgę wieczystą nr (...);
- nieruchomości gruntowej oznaczonej numerem ewidencyjnym (...) o powierzchni 0,0844 ha w W. przy ulicy (...), dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa prowadzi księgę wieczystą nr (...);

które pozwana na mocy umowy darowizny z dnia 06 grudnia 2013 roku uzyskała od dłużnika J. Ś., a które działając na szkodę wierzyciela na podstawie umowy sprzedaży z dnia 02.06.2015 roku, sprzedała swojej matce G. Ś..

Jako podstawę swojego roszczenia powódka wskazała przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Pismem z dnia 09 września 2015 roku (k.106-116), powódka sprecyzowała powództwo domagając się zapłaty od pozwanej na rzecz powódki kwoty 500.000 złotych.

W odpowiedzi na pozew (k.151-153), pozwana reprezentowana przez pełnomocnika, wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu według norm przypisanych.

W uzasadnieniu swojego stanowiska pozwana podniosła, iż powódka nie wykazała przesłanek bezpodstawnego wzbogacenia po stronie pozwanej, a nadto wskazała, iż podstawą prawną przedmiotowej czynności prawnej była umowa. Pozwana powołała się także na zużycie środków uzyskanych w ramach umowy sprzedaży (art.409 k.c.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W 2012 roku dłużnik J. Ś., chcąc zachować ciągłość dostaw dla (...) sp. z o.o. poręczył za jej bieżące i przyszłe zobowiązania wobec (...) sp. z o.o. na kwotę 1.200.000 złotych. Powodem przyjęcia przez powoda poręczenia od J. Ś. był znaczny majątek który tenże posiadał, w tym nieruchomości na (...) W.. Po zaprzestaniu regulowania swoich zobowiązań oraz zgłoszeniu wniosku o upadłość (...) sp. z o.o. na jedynym ze spotkań z zarządem (...) sp. z o.o. dłużnik J. Ś., poinformował, iż przepisuje swój majątek na osoby najbliższe. Dłużnik J. Ś. przekazał swojej konkubinie M. D. udziały w (...) sp. z o.o. oraz nieruchomości na M. (dowód: pozew k. 20-25, zeznania świadka B. W. k. 209-210, zeznania W. W. k. 211-212).

W dniu 22 sierpnia 2013 roku, powódka B., skierowała do Sądu Okręgowego w Nowym Sączu, pozew przeciwko J. Ś. jako poręczycielowi za zobowiązania (...) sp. z o.o. w związku z niewywiązywaniem się ze swoich zobowiązań przez w/w Spółkę (dowód: pozew k. 20-26).

Aktem notarialnym z dnia 06 grudnia 2013 roku, dłużnik J. Ś. w drodze umowy darowizny oraz umowy ustanowienia służebności mieszkania, zawartej w formie aktu notarialnego Rep A nr 6611/2013, ze swoją córką D. B. oraz konkubiną M. D. darował swojej córce nieodpłatnie nieruchomości zabudowaną domem wolnostojącym oznaczoną numerem ewidencyjnym (...) położoną w W. przy ulicy (...), dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa prowadzi księgę wieczystą nr (...), z jednoczesnym obowiązkiem ustanowienia na swoją rzecz nieodpłatnej i dożywotniej służebności

mieszkania. W wykonaniu polecenia dłużnika, pozwana D. B. ustanowiła na rzecz swojego ojca J. Ś., służebność mieszkania polegającą na dożywotnim i nieodpłatnym prawie korzystania przez niego z całego opisanego domu mieszkalnego oraz z całej działki gruntu (dowód: umowa darowizny k. 70-76, odpis z kw k. 27-36, zeznania pozwanej k. 205-206).

Wyrokiem z dnia 19 września 2014 roku, Sąd Okręgowy w Nowym Sączu, zasądził od dłużnika J. Ś. na rzecz wierzyciela B., kwotę 1.200.000 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 30 lipca 2013 roku do dnia zapłaty oraz kwotę 66.000 złotych kosztów procesu, zaś postanowieniem z dnia 26 stycznia 2015 roku, w/w wyrokowi została nadana klauzula wykonalności (dowód: wyrok SO k. 26).

Egzekucja prowadzona przeciwko dłużnikowi J. Ś. jest praktycznie bezskuteczna, pomimo prowadzonych przez komornika czynności egzekucyjnych (dowód: zeznania świadka B. W. k. 209-210, zeznania W. W. k. 211-212).

Aktem notarialnym z dnia 03 czerwca 2015 roku, Rep A nr 2278/2015, pozwana D. B. sprzedała na rzecz swojej matki G. Ś., całą nieruchomości nabytą na podstawie umowy darowizny z dnia 06 grudnia 2013 roku od swojego ojca J. Ś., za cenę 500.000 złotych. Pozwana przyznała, iż faktycznie nie otrzymała od matki żadnej kwoty z tytułu sprzedaży nieruchomości z uwagi na zadłużenie jakie miała wobec matki, która pomagała jej finansować studia, zakupić samochód i mieszkanie (dowód: akt notarialny k. 108-115, zeznania pozwanej k. 205-206).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie zeznań stron i świadka, złożonych dokumentów, których treść i autentyczność nie była kwestionowana przez strony oraz nie budziła wątpliwości Sądu.

Jako wiarygodne Sąd uznał także zeznania świadka B. W. oraz przesłuchanych w charakterze stron D. B. i W. W.. Zważywszy jednak na przekształcenie w toku procesu powództwa z żądania uznania czynności prawnej za bezskuteczną na żądanie zapłaty w oparciu o przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu, zeznania te miały ograniczone znaczenie dla rozstrzygnięcia.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Powództwo jako bezzasadne podlegało oddaleniu w całości.

W pierwszej kolejności odnieść się do samego żądania będącego przedmiotem rozpoznania przez Sąd. W piśmie z dnia 27 lipca 2015 roku (k.64-95), powódka działająca przez fachowego pełnomocnika zmieniła powództwo, domagając się w trybie art.193§1 kpc w zw. z art.405 k.c. i art.406 k.c., zasądzenia od pozwanej na rzecz powódki wszystkiego co pozwana otrzymała w zamian za uzyskaną korzyść majątkową z tytułu sprzedaży w dniu 02 czerwca 2015 roku na rzecz G. Ś.:

- nieruchomości gruntowej zabudowanej domem jednorodzinny o powierzchni przenoszącej 300 m2 oznaczonej numerem ewidencyjnym (...), położonej w W. przy ulicy (...), dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa prowadzi księgę wieczystą nr (...);
- nieruchomości gruntowej oznaczonej numerem ewidencyjnym (...) o powierzchni 0,0844 ha w W. przy ulicy (...), dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa prowadzi księgę wieczystą nr (...);

które pozwana na mocy umowy darowizny z dnia 06 grudnia 2013 roku uzyskała od dłużnika J. Ś., a które działając na szkodę wierzyciela na podstawie umowy sprzedaży z dnia 02.06.2015 roku, sprzedała swojej matce G. Ś..

Powyższe w ocenie Sądu stanowiło przedmiotową zmianę powództwa z dotychczasowego żądania opartego na skardze pauliańskiej na żądanie zapłaty oparte o przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu. Na takową intencję powoda wskazuje wprost złożone przez fachowego pełnomocnika reprezentującego powódkę, pismo z dnia 27 lipca 2015 roku (k.64), powołujące się na art.193§1 kpc oraz dodatkowe wywody dotyczące opłaty w przypadku wystąpieniu z nowym roszczeniem zamiast dotychczasowego (k.69). Zwrócić także należy na zeznania przesłuchanego w charakterze strony W. W. (k.211-212), który w swoich zeznaniach wprost przyznał, iż „nie ma sprawy o uznanie czynności prawnych za

bezsukteczną przeciwko pozwanej, gdyż została ona w toku procesu przekształcona w powództwo o zapłatę w związku ze sprzedażą darowanej nieruchomości”.

Zważywszy na tak ukształtowane roszczenie powódki oraz zakaz wyrokowania ponad żądanie (art.321§1 kpc), Sąd nie mógł wyrokować co do przedmiotu, który nie jest objęty żądaniem, ani zasądzać ponad żądanie, w związku z powyższym, przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu mogło być tylko i wyłącznie żądanie zapłaty oparte na bezpodstawnym wzbogaceniu.

Uwzględniając zatem cofnięcie żądania w zakresie uznania czynności prawnej za bezsukteczną, postanowieniem z dnia 11 sierpnia 2016 roku (k. 215), Sąd umorzył postępowanie w przedmiotowym zakresie.

W ocenie Sądu żądanie zapłaty zgłoszone w oparciu o art. 405 k.c. i art. 406 k.c. bez uprzedniego uzyskania wyroku uwzględniającego powództwo na podstawie art. 527 i art.528 k.c., nie mogło być uznane za zasadne i nie mogło zostać uwzględnione.

Podstawową bowiem przesłanką odpowiedzialności z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia jest uzyskanie korzyści bez podstawy prawnej, co oznacza, że uzyskanie korzyści majątkowej nie znajduje usprawiedliwienia w przepisie ustawy, ważnej czynności prawnej, prawomocnym orzeczeniu sądowym albo w akcie administracyjnym, natomiast w niniejszej sprawie taka sytuacja nie miała miejsca.

Odnosząc się bowiem do czynności prawnej - umowy sprzedaży wyżej opisanej nieruchomości, zawartej w dniu 03.06.2015 roku dokonanej pomiędzy pozwaną D. B. a jej matką G. Ś., nie można uznać jej za dokonaną bez podstawy prawnej. Jest to skuteczna i ważna czynność prawna.

Podkreślić należy, iż skarga paulińska zmierza jedynie do ustalenia, że przy spełnieniu przesłanek wynikających z przepisu art. 527 k.c. i nast., czynność prawna dokonana przez dłużnika z osobą trzecią, z pokrzywdzeniem wierzyciela jest bezsukteczna w stosunku do niego. Oznacza to, że wierzyciel może zaspokoić się z nieruchomości będącej przedmiotem tej czynności prawnej, a osoba trzecia musi znosić prowadzoną do tej nieruchomości egzekucję, nie powoduje to jednak nieważności czynności prawnej.

Sąd Okręgowy podziela powszechnie przyjmowane stanowisko, iż wierzyciel nie traci prawa do żądania uznania za bezsukteczną czynności prawnej dokonanej z jego pokrzywdzeniem przez dłużnika z osoba trzecią w wypadku, gdy osoba trzecia rozporządziła odpłatnie uzyskaną korzyścią na rzecz osoby działającej w dobrej wierze. Odmienny pogląd niezasadnie wiązałby skargę z przedmiotem, który zbył dłużnik i w razie jego dalszego zbycia pozbawiłby ją całkowicie znaczenia prawnego. Dla pozbawienia wierzyciela jego uprawnienia wystarczyłoby bowiem dalsze zbycie rzeczy osobie w dobrej wierze. Jeżeli więc osoba trzecia wyzbyła się odpłatnie przedmiotu uzyskanego od dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela, wierzyciel może domagać się w procesie przeciwko tej osobie uznania czynności prawnej zdziałanej przez nią z dłużnikiem za bezsukteczną w odniesieniu do przysługującej mu realnej i skonkretyzowanej wierzytelności, której wysokość w zakresie tego żądania podlega badaniu pod kątem przesłanek z art. 527 k.c. oraz zgłosić, mające źródło w skardze paulińskiej, zaś podstawę w przepisach o bezpodstawnym wzbogaceniu, żądanie zwrotu wysokości korzyści utraconej przez osobę trzecią, a uzyskanej kosztem wierzyciela, w granicach, w jakich wierzyciel zaspokoiłby się z rzeczy, zgodnie z art. 532 k.c.

W ocenie Sądu, że osoba trzecia, która przez czynność prawną z dłużnikiem dokonana z złej wierze w rozumieniu art. 527 k.c. uzyskała korzyść majątkową, a następnie korzyść tę zbyła, nie tylko może być pozwana przez wierzyciela paulińskiego, ale wręcz musi być pozwana i musi zostać wydany przeciwko niej prawomocny wyrok. Po zbyciu przedmiotu czynności prawnej z dłużnikiem osoba trzecia nie przestaje być współsprawcą szkody wierzyciela ani nie może bronić się zarzutem, iż nie jest wzbogacona. Oznacza to, że wierzyciel może poszukiwać ochrony przed niewypłacalnością dłużnika przez bezpośrednie żądanie zasądzenia od osoby trzeciej sumy, jaką by uzyskał w wyniku egzekucji prowadzonej z majątku dłużnika. Warunkiem sine qua non jest w tym przypadku uprzednie uzyskanie przez wierzyciela prawomocnego wyroku, w którym czynność prawna osoby trzeciej z dłużnikiem zostanie uznana wobec niego za bezsukteczną. Wyrok taki ma charakter konstytutywny i nie może go zastąpić przesłankowe ustalenie

bezskuteczności w procesie przeciwko osobie trzeciej o zapłatę. Z powyższego wynika, że nie ma przeszkód, aby wierzyciel, obok zaskarżenia czynności prawnej dłużnika z osoba trzecią, wystąpił przeciwko tej osobie także o zasądzenie na jego rzecz odpowiedniej kwoty. Może też z powołaniem się na prawomocny wyrok uwzględniający powództwo ze skargi paulińskiej wystąpić przeciwko osobie trzeciej o zapłatę.

Tym samym wobec cofnięcia przez powoda pozwu żądającego ustalenia bezskuteczności czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z osobą trzecią z pokrzywdzeniem wierzyciela opartego na actio pauliana, Sąd Okręgowy nie badał przesłanek wynikających z przepisu art. 527 k.c. i w tym zakresie postępowaniu umorzył, co z kolei determinowało oddalenie powództwa o zapłatę na podstawie na podstawie art. 405 k.c. i art. 406 k.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego i w literaturze dominuje trafne stanowisko, że przepisy o skardze pauliańskiej nie tworzą zamkniętego i wyczerpującego systemu ochrony wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika. Przewidują tylko zasadnicze ramy ochrony pauliańskiej, wyznaczają przedmiotowy i podmiotowy zasięg tej ochrony oraz sposób jej urzeczywistnienia wobec osoby trzeciej (art. 532 k.c.). Te ogólne przepisy powinny pozostawać w odpowiednim związku merytorycznym i funkcjonalnym z innymi przepisami prawa obligacyjnego, także służącymi ochronie wierzyciela w określonych sytuacjach prawnych. Oznacza to konieczność odwoływania się do takich przepisów zwłaszcza wówczas, gdy działanie osoby trzeciej i dłużnika uzasadniało udzielenie wierzycielowi ochrony prawnej w postaci uznania określonej czynności prawnej dłużnika za dokonaną in fraudem creditoris (art. 527 k.c.), a osoba trzecia dokonuje dalszych, skutecznych rozporządzeń nabytą od dłużnika korzyścią majątkową z różnych powodów, w tym w intencji uniknięcia egzekucji wierzyciela z własnego majątku (art. 532 k.c.). Można stwierdzić, że w takiej sytuacji trwa stan pokrzywdzenia wierzyciela (zagrożenia dla jego wiarygodności), a więc również potrzeba zapewnienia mu ochrony prawnej w stosunku do nielojalnie postępującej osoby trzeciej.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych oraz w literaturze zaproponowano liczne środki prawne przysługujące wierzycielowi w takiej sytuacji. Spojrzenie na katalog tych środków pozwala na wskazanie dwóch wyraźnych tendencji w zależności od tego, czy dopuszcza się możliwość stosowania art. 405 i nast. k.c. w sytuacjach, w których osoba trzecia dokonała odpłatnego rozporządzenia nabytymi od dłużnika przedmiotami majątkowymi na rzecz osób znajdujących się w dobrej wierze (art. 531 § 2 k.c.). Tendencja pierwsza charakteryzuje się eksponowaniem możliwości zastosowania art. 405 i nast. k.c., przy czym nie neguje się w zasadzie innych środków prawnych służących ochronie wierzyciela, np. roszczeń odszkodowawczych na podstawie art. 415 k.c., a nawet na podstawie art. 471 k.c. Różnice ujęć prawnych pojawiają się w sferze ukształtowania odpowiedzialności osobistej osoby trzeciej wobec wierzyciela na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Tendencja druga to ogólne negowanie możliwości stosowania przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, gdyż brak przesłanek konstruowania po stronie wierzyciela roszczenia kondykcyjnego w stosunku do osoby trzeciej (art. 405 k.c.).

Należy stwierdzić, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyraźnie dominuje tendencja pierwsza (np. wyroki z dnia 30 września 2004 r., IV CK 30/04, niepubl., z dnia 27 lutego 2004 r., V CK 272/03, OSNC 2005, nr 3, poz. 50, z dnia 3 lutego 2005 r., II CK 412/04, niepubl. i z dnia 27 stycznia 2006 r., III CSK 120/05, niepubl.). W uzasadnieniu wyroku z dnia 30 września 2004 r., IV CK 30/04, stwierdzono ogólnie, że "zbycie przez osobę trzecią rzeczy uniemożliwia wierzycielowi realizację skutków uznania bezskuteczności czynności z tą osobą, o jakim mowa w art. 532 k.c. W uzasadnieniu wyroku z dnia 3 lutego 2005 r., II CK 412/04, wyjaśniono szerzej, **że wyrok zawierający uznanie czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną stanowi materialnoprawną przesłankę powstania po stronie osoby trzeciej obowiązku takiego zachowania się, które pozwala wierzycielowi na uzyskanie tego, na co mógł liczyć w przypadku realizacji wiarygodności z majątku dłużnika, a osoba trzecia, działająca w złej wierze, może być postrzegana jako wzbogacona w stosunku do wierzyciela bezpośrednio jego kosztem o przedmiot lub wartość, które - jako służące pokrzywdzeniu wierzyciela - nie powinny być znaleźć się w jej majątku i ze zwrotem których powinna się liczyć.** W uzasadnieniu wyroku z dnia 30 września 2004 r., IV CK 30/04, przyjęto, że wierzyciel może zgłosić wobec osoby trzeciej żądanie zwrotu korzyści utraconej przez osobę trzecią, a uzyskanej kosztem wierzyciela i roszczenie to ma swoje źródło w skardze pauliańskiej, a podstawę w przepisach o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Wypowiedzi Sądu Najwyższego, dokonywane w związku z rozważaniem zasięgu ochrony pauliańskiej wierzyiciela także na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, mogą świadczyć o tym, że rozważaniom tym towarzyszy ogólne założenie, iż odwołanie się do przepisów art. 405 i nast. k.c. powinno być ściśle powiązane z przepisami o skardze pauliańskiej i jej zasadniczym celem jurydycznym. Oznacza to konieczność interpretacji przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu właśnie przy uwzględnieniu tego celu, ponieważ istotnie nietrudno wykazać, że przesłanki powstania roszczenia kondykcyjnego, powiązanego ze skargą pauliańską, mogą różnić się jednak od klasycznie ujętych przesłanek takiego roszczenia wywodzonego z art. 405 k.c. Łatwo spostrzec, że u postaw obu instytucji leży m.in. dokonywanie określonego transferu "korzyści majątkowej" w różnych konfiguracjach podmiotowych, co pozwala na ocenę prawną takich przesunięć majątkowych z punktu widzenia zasadniczych celów obu instytucji i jednocześnie uczynienie z roszczenia kondykcyjnego, przy odpowiednim szerszym ujęciu przesłanek jego powstania, skutecznego instrumentu ochrony pauliańskiej wierzyiciela.

Uznanie czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną wobec wierzyiciela (art. 531 § 1 k.c.) prowadzi do stwierdzenia ogólnego stanu pokrzywdzenia wierzyiciela. Wierzyciel ma wówczas możliwość egzekucyjnego zaspokojenia chronionej wierzytelności z majątku osoby trzeciej i może też oczekiwać, że osoba trzecia dobrowolnie spełni świadczenie (art. 532 k.c.). Odpłatne rozporządzenie przez osobę trzecią nabytymi od dłużnika przedmiotami majątkowymi na rzecz innej osoby bez uzyskania przez wierzyiciela zaspokojenia wierzytelności w sposób określony w art. 532 k.c. oznacza dalsze istnienie stanu pokrzywdzenia wierzyiciela ze wszystkimi wynikającymi stąd konsekwencjami prawnymi. Dokonując wspomnianego rozporządzenia, osoba trzecia uzyskuje korzyść majątkową w postaci ekwiwalentu za zbyty przedmiot majątkowy. Zbycie takie nastąpiło w czasie istnienia stanu pokrzywdzenia wierzyiciela, co oznacza, że osoba trzecia uzyskała tym samym korzyść majątkową jednak kosztem wierzyiciela, który nie mógł uzyskać świadczenia w wyniku przeprowadzenia egzekucji w sposób określony w art. 532 k.c. i nie nastąpiło także świadczenie osoby trzeciej przed dokonaniem rozporządzenia. Tym samym nie doszło do powiększenia majątku wierzyiciela, mimo stworzenia wyrokiem pauliańskim materialnoprawnej przesłanki uzyskania ochrony pauliańskiej wobec osoby trzeciej. W relacji dłużnik - osoba trzecia, a następnie osoba trzecia - następny nabywca definitywne transfery przedmiotów majątkowych, należących pierwotnie do dłużnika, mają usprawiedliwienie prawne w kolejno dokonywanych czynnościach prawnych.

Inaczej należy natomiast oceniać relację wierzyiciela i osoby trzeciej. Jeżeli osoba trzecia w okresie trwania stanu pokrzywdzenia wierzyiciela dokonuje rozporządzenia przedmiotami majątkowymi nabytymi wcześniej od dłużnika, które miały służyć do zaspokojenia wierzytelności wierzyiciela, to wprawdzie rozporządzenie takie w relacji osoby trzeciej z nabywcą może mieć swoją ogólną podstawę prawną, np. w umowie pomiędzy tymi podmiotami, ale nie znaczy to, że de lege lata taki transfer można uznać za prawnie usprawiedliwiony w relacji pomiędzy wierzyicielem a osobą trzecią. Trudno uznać za prawnie usprawiedliwione takie rozporządzenie majątkowe, w którym osoba trzecia zmierza do uniemożliwienia uzyskania zaspokojenia należności wierzyiciela, zapewnionego mu wyrokiem pauliańskim. Taki transfer musi prowadzić do powstania odpowiedniego roszczenia kondykcyjnego po stronie wierzyiciela, obejmującego korzyść majątkową uzyskaną w wyniku rozporządzenia przedmiotami majątkowymi nabytymi uprzednio od dłużnika. Trzeba doszukiwać się także związku funkcjonalnego pomiędzy uzyskaniem korzyści przez osobę trzecią w postaci ekwiwalentu za zbyty przedmiot majątkowy a niemożnością uzyskania zaspokojenia wierzytelności wierzyiciela w sposób przewidziany w przepisach o skardze pauliańskiej (art. 532 k.c.). Można by zatem wskazać na odpowiednie przesłanki uzasadniające powstanie roszczenia kondykcyjnego wierzyiciela wobec osoby trzeciej (art. 405 k.c.) i nie jest niezbędne odwoływanie się do przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu jedynie per analogiam.

Ażeby jednak dopuszczalne było rozważanie przesłanek roszczenia kondykcyjnego wierzyiciela wobec osoby trzeciej, konieczne jest uprzednie uznanie za bezskuteczne czynności dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyiciela, albowiem w takim przypadku dopiero możliwa jest ocena dokonanego rozporządzenia w kontekście uniemożliwienia wierzytelowi zaspokojenia wierzytelności, chronionych skargą pauliańską.

Konieczność uprzedniego uzyskania wyroku stwierdzającego bezskuteczność pierwotnej czynności prawnej w stosunku do wierzyciela (w tym przypadku chodzi o pierwszą umowę z dnia 06.12.2013 roku zawartą pomiędzy dłużnikiem J. Ś. a D. B.), jest przyjęta powszechnie w orzecznictwie sądowym (porównaj wyrok SA we Wrocławiu z dnia 21.09.2006 roku I ACa 852/06, LEX nr 232747, wyrok SN z dnia 27.02.2004 roku V CK 272/03, wyrok SN z dnia 03.02.2005 roku II CK 412/04, wyrok SN z dnia 12.06.2008 roku III CZP 55/08, wyrok SN z dnia 25.10.2012 I CSK 139/12, wyrok SA w Warszawie z dnia 20.02.2013 roku VI ACa 1182/12).

W przypadku zatem przedmiotowej zmiany powództwa dokonanej przez powódkę i oparcia swojego żądania wyłącznie na przepisach o bezpodstawnym wzbogaceniu, roszczenie powódki nie mogło zostać uwzględnione i podlegało oddaleniu w całości (pkt.1 wyroku).

Orzeczenie o kosztach zapadło w oparciu o art.98 kpc, zgodnie z którym powódka winna być traktowana jako strona która przegrała sprawę w całości w związku z oddaleniem powództwa w całości.

Na koszty zasądzone na rzecz pozwanej składają się opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 złotych (k.137), wynagrodzenie pełnomocnika z wyboru w kwocie 7.200 złotych ustalone zgodnie z §6pkt.7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (pkt. 2 wyroku).

Mając powyższe na względzie, Sąd orzekł jak w wyroku.---

/-/ SSO Mariusz Solka

(...)

1. (...)

2. (...)

(...)

(...)